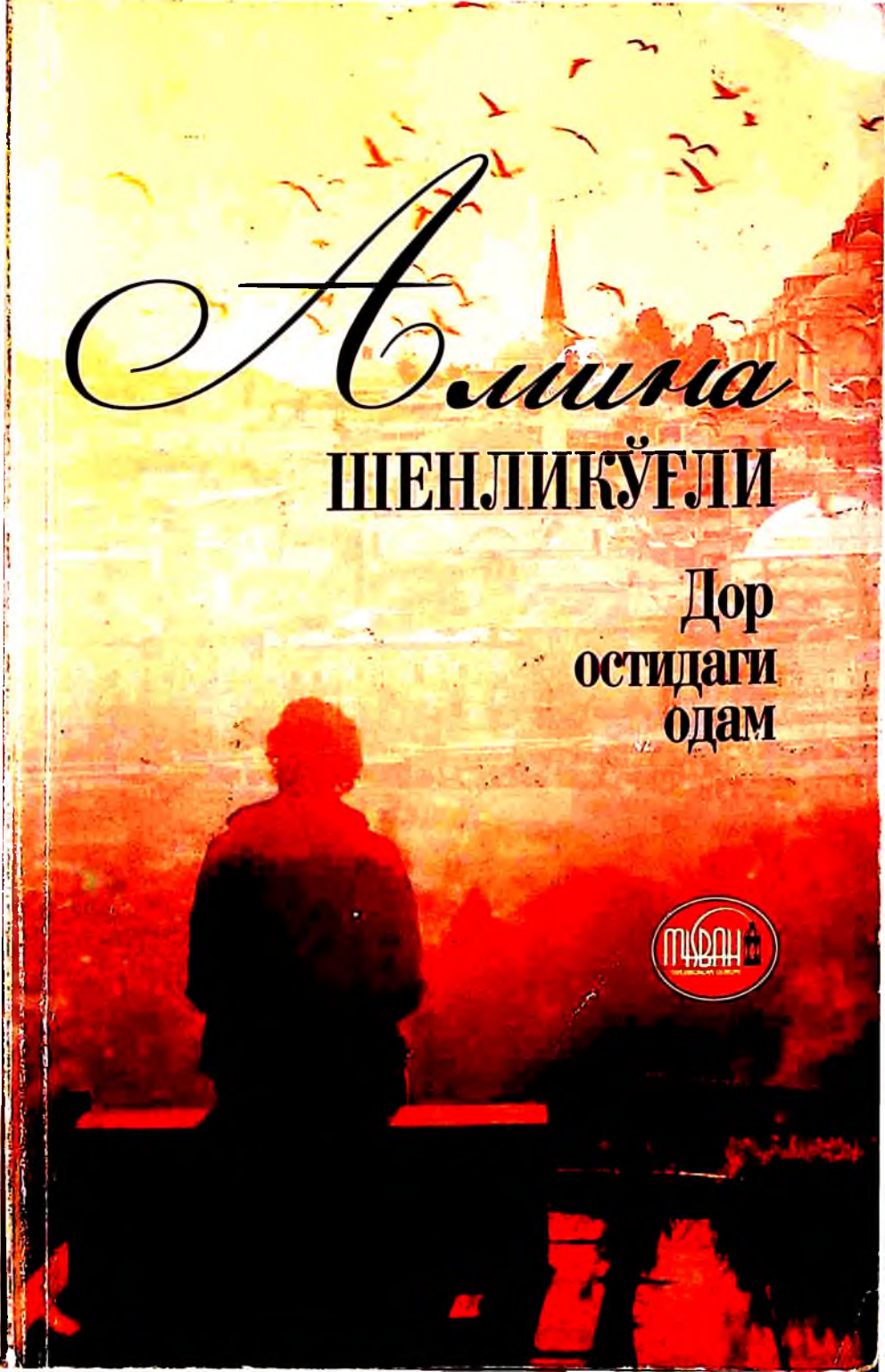

The background of the cover is a painting of a person with curly hair, seen from behind, sitting on a dark bench. They are looking out over a cityscape at sunset or sunrise. The sky is a mix of yellow and orange, with many birds flying. A church spire is visible in the distance. The overall mood is contemplative and nostalgic.

Алима

ШЕНЛИКҮҒЛИ

Дор
остидаги
одам

АМИНА
ШЕНЛИКУҒЛИ

ДОР ОСТИДАГИ ОДАМ

ЯНГИ АСР АВЛОДИ
ТОШКЕНТ
2021

УЎК: 821.512.133-3

КБК: 84(5Турк)

Ш - 22

Шенликўгли, Амина

Дор остидаги одам: роман / Амина Шенликўгли. Тар-
жимон: Аброр Адҳам ўгли. – Тошкент: Янги аср авлоди,
2021. – 144 б.

ISBN 978-9943-20-802-5

Таржимон:

Аброр АДҲАМ ўгли

***Китоб «Misbah» таржимонлар гуруҳи томонидан
нашрга тайёрланди***

ISBN 978-9943-20-802-5

© Амина Шенликўгли, «Дор остидаги одам». «Янги аср
авлоди», 2021 йил.

Бу воқеа 1949 йилда бошқа бир мамлакатда бўлиб ўтган. Менга уни турмада пайтимда Абузарнинг қизи айтиб берган эди. Менга қаттиқ таъсир қилди ва сизлар билан бўлишим келди. Агар ҳаёти ҳақида китоб ёзилишини билганида эди, ишончим комилки, Вадот сизларга салом айтган бўларди.

А.Ш.,

Ушбу воқеани ёзаётганимда аввалига роса кулдим. Бир кун ярим кечаси шунчалик қаттиқ кулибманки, овозим турмуш ўртоғимни чўчитиб юборибди. Қарасам, эшикдан мўралаганча мени кузатяпти. Нима бўлганини сўрадим.

– Нима бўларди, овозингни эшитиб, бу хотин ақлдан оздим, деб ўйладим. Бу китобнинг ёзувчиси шунчалйк кулаётган экан, ўқувчиси нима қилади? – деди.

Орадан кунлар ўтиб, айна китобни ёзар эканман, кўз ёшларим шашқатор оқаётган эди. Эрим мени бу сафар йиғлаётган ҳолимда кўрди.

– Аллоҳ, Аллоҳ! Бу қандай китоб ўзи? Жуда қизиқиб кетяпман. Валлоҳи, ёзишни тугатишинг билан ўқиб чиқаман, – деди қизиқсиниб.

Ниҳоят, тугади.

Йиллар давомида ўнлаб марта, қайта-қайта босилди. Юртимизда, Фарбда, айрим мусулмон мамлакатларда бу асар асосида спектакллар саҳналаштирилди.

Энди бир нарсани билгим келяпти: китобни қўлингизга олиб ўқишни бошладингиз. Сиз ҳам мен кулган жойда кулиб, мен йиғлаган жойда йиғлармикинсиз?..

**Амина Шенликўгли,
2005 йил, Истанбул**

Бошқа мавжудотлардан фарқли ўлароқ, инсон бу дунёда доимо юксакликка интилиб, яхши ҳаётга кўз тикиб яшайди. Лекин ҳар ким ҳам «яхши ҳаёт» тушунчасини тўғри англайвермайди. Балки кимлардир юксакликни фақат моддий ҳаётдаги эҳтиёжларини қондириш, деб ўйлаб, унга эришиш учун ҳатто жиноятлардан ҳам тап тортмай ҳаракат қилишса, яна кимдир мутлақо бошқа йўлни танлайди. Моддият, нафснинг хоҳишлари ҳақиқий юксаклик кафолати эмаслигини, асл юксаклик ва яхши ҳаёт руҳан кучли, маънавий жиҳатдан мукамал бўлиш эканлигини жуда яхши англаб, шу йўлда бор-будини беради. Ахлоқий гўзаллик ҳам аслида мана шу маънавий мукамалликдан келиб чиқишини ҳисобга олсак, бу йўлнинг қанчалик тўғри ва муҳим эканини англаб етамиз. Моддият биринчи ўринга чиқиб, жамият моддапараст бўлиб кетаётган бир пайтда, маънавиятни, умуминсоний қадриятларни ва ҳақ йўлни тутиб туриш жуда қийинлашади. Лекин ҳар қандай ҳолатда ҳам инсон аслиятини соғиниб, унга талпиниб яшайверади. Етарки, уни ўз аслиятига ундовчи, унга кимлигини тушунтириб берувчи фидойилар бўлсин.

Қўлингиздаги ушбу рисолада муаллиф шундай фидойи инсонлардан бирининг ҳаётидан қисқа бир лавҳасини ҳикоя қилган. Бу ҳаётӣй воқеа гарчи бизнинг диёрларда бўлмаган, бир неча ўн йиллар олдин содир бўлган бўлса-да, унда биз учун ҳам жуда кўп ибратлар, тарбиявий нуқталар мавжуд. «Misbah» таржимонлар гуруҳи сиз азизларга бу кичик рисолаи тақдим этаркан, аввало, бу хизматнинг сизга манзур бўлишини Яратгандан сўрайди. Қолаверса, бу рисолаи ўқиб, ундан тўғри ва керакли хулосалар ҳамда маънавий ҳордиқ чиқаришингизни умид қилади.

«Misbah» таржимонлар гуруҳи

БЎЛМАДА

Ўн беш йилдирки, қамоқхоналарда ётиб юрган одамман, лекин шунча йилдан бери янги келган манави маҳкумга ўхшаганини кўрмадим.

Бу турмага мени тонготарда олиб келишди. Бўлмада бир ўзим эдим. Бу одам келганида энди ёлғиз қолмайман, деб хурсанд бўлгандим, лекин унинг эс-хуши жойида эмас, шекилли. Келган заҳоти бўлманинг майдонини ҳисобламоқчи бўлди.

– Бўлма неча қадам эканини санадимми? Йў-ўқ, санамадим. Ўн йилдан бери қайси турмага тушсам, бўлмаларини қадамлаб, халожойларини қаричлаб ҳисоблайман. Бу ерни эса бир соатдан бери ҳисоблай олмаяпман.

Кичик жуссали, дағал соқолли, нигоҳлари маънодор йигит эди у. Мен ҳам шу ерда эканлигимга парво қилмас, афтидан ўзига ўзи гапирарди. Мени ҳайрон қолдирган бу одамга савол бермай туролмадим:

– Ҳой, биродар! Ўзингга ўзинг гапиряпсанми ёки менга гапиряпсанми?

– Ҳа, ўзим билан гаплашяпман. Нима фарқи бор? Ахир мен ҳам одам эмасманми? Одамман. Шундай экан, ўзим билан ўзим гаплашишим мумкин.

Ие, жавоби ўзидан-да антиқа бўлди-ку. Шундоқ ҳам қийноқлару уйқусизликдан аҳволим танг бўлиб турибди, унга эътироз билдирдим:

– Ундай бўлса, ўзинг билан овозингни чиқармай гаплаш, ўзингни ўзинг бемалол эшитасан. Мени эрталабгача қийноққа солишган, ухламоқчиман.

У яна ғалати жавоб қайтарди:

– Бўпти, тушундик. Овозингни ўчиргин-да, ухлайвер.

Кейин жаврашга тушди:

– Оббо! Бу қандай мантиқсизлик бўлди? Бу ерда ҳам оғзимизга толқон солиб оламизми?.. Бир қадам, икки қадам, уч, тўрт, беш, олти, етти. Бу бўлма узунасига етти қадам. Ҳам ҳисоблайман, ҳам гапираман. Ҳеч ким аралаша олмайди, тушунарлими?!

Асабийлаша бошладим. Қўпол гапларини эшитмаганга олдим.

– Овозингни чиқармай гаплаш, дедим-ку! Нега тушунмайсан?

– Бўпти-ей! Кўпам бошимни қотирма! Энди энини ҳисоблаб чиқаман. Бир, икки, уч, тўрт. Вой-бў, бунчалар кенг, уч қаватли каравот қўйишибди! Ўн йил деганда биринчи марта бундай кенг бўлмада ётар эканман-да. Бу ерда от чоптиришим ҳам мумкин. Эҳ, одамлар қандай кенг жойларда яшайди-я!

Бирдан мен томонга ўтирилди:

– Қайси жинойт учун қамалгансан?

Неча йиллардан бери шу саволга жавоб беришдан ўзимни олиб қочаман. Айтсам уяламан, айтмасам барибир кимдандир эшитишади. Жимиб қолганимни кўриб, у мени гапиришга ундади:

– Қовоқ уймай, қилмишингни айт. Ит билан ётибманми, бит билан ётибманми, билиб олай-да.

Аранг жавоб қайтардим:

– Номусга тажовуз қилиш. Мени тузоққа туширишган.

– Ҳм!..

Тентакка ўхшаб тентираётган маҳкум қўққисдан тўхтаб, менга нафрат билан қаради. Юзини буриштирганча ярамга туз сепи бошлади:

– Номусга тажовуз, дегин! Ўлай агар, унақа номуссизга ўхшамайсан умуман. Кечаси қийноққа солишди, дединг-а? Тушунарли. Маҳкумлар сени силаб-сийпалаб қўйишибди-да. Бизнинг подшоҳ давлатга қарши жиноят қилганлардан бошқа ҳеч кимнинг қийноққа солинишига рухсат бермайди, демоқчийдим, лекин...

– Мен бу ерга кеча келдим. Бундан аввал пойтахтдаги турмада эдим. Маҳкумлар жиноятимдан хабар топишибди, устига-устак, мен зўрлаган қизнинг ёши кичик эди. У қизни ўз қизларидай кўришди, шекилли, эрталабгача азоблаб чиқишди.

– Ажаб бўпти, қўллари дард кўрмасин. Уялмадингми ҳеч? Ёш қизга ачинмадингми? Болаларга сўлагинг оқадиган бўлса, ўзингни дўхтирга кўрсатсанг бўлмасмиди? Энди ўзимни ўйлаб қолдим: сендек бузуқ билан битта бўлмада қандай қоламан?..

Яна бирпас у ёқдан бу ёққа бориб-келгач, рўпарамда тўхтади-да, кутилмаганда юзимга тупуриб юборди. Ўрнимдан туриб уришни истадим, лекин қўлимни кўтаришга ҳам мажолим йўқ. Шунинг учун ялинишга тушдим:

– Менга қара, биродар. Ўша пасткашликка қўл урганимда ўн беш ёшда эдим, ичкиликка алламбалоларни қўшиб ичиришган менга. Қиз эса ўн бир ёки ўн икки ёшда эди. Жудаям калта кўйлак кийиб олган, ич кийими кўриниб турарди. У